

Nosilci učnega načrta za šah

Izobraževalni program **devetletna OŠ**.

Predmet oz. vzgojno-izobraževalno delo: **šah 1- šahovske osnove**.

Program SSS iz priloge k Pravilniku o smeri izobrazbe strokovnih delavcev devetletni OŠ (Ur. l. RS št.: 57/99, 8/01, 64/01 in 72/03): **program iz šaha – šahovske osnove**.

Ciljna skupina: Vsi učitelji predmeta šah 1 – šahovske osnove.

Št. ur programa: 16

Št. udeležencev v posamezni izpeljavi programa: 16

Cilji:

- vrednostna izhodišča šahovske kulture in osnove splošne šahovske teorije kot šahovska vodila pri izvajanju učnega načrta izbirnega predmeta šah 1;
- usposabljanje za uporabo elektronskega šahovskega analizatorja pri izvajanju pouka, vaj in praktičnih nastopov ter pri preverjanju in ocenjevanju – šah 1;
- usposabljanje za izvajanje učnega načrta oziroma pouka s pomočjo računalnika in s pomočjo elektronskih učil ter učnih gradiv za izbirni predmet šah 1;
- načrtovanje dela, učnega sklopa in sestavin učiteljeve priprave na pouk predmeta šah 1;
- povezovanje ciljev, dejavnosti, vsebin, preverjanja in ocenjevanja pri izbirnem predmetu šah 1;
- usposabljanje za aktivne metode vzgojno-izobraževalnega dela.

Teme programa z natančno opredelitvijo vsebin:	Št. ur in oblika dela posamezne teme:
Uporaba računalniškega mrežnega programa Chess School for Networks pri izbirnem predmetu šah 1 - prikaz delovanja in praktične vaje: uporaba učnih gradiv, vaj, testov in statistike testnih izidov; uporaba učiteljevega in učenčevega namizja: oblikovanje skupin učencev z različnim predznanjem, priprava in izbiranje vaj ter testov različnih težavnostnih stopenj in njihovo pošiljanje posameznim skupinam, pošiljanje sporočil med učiteljem in učenci, tehnika reševanja nalog in testov, tiskanje učnega gradiva ...	4 ure; demonstracija delovanja in praktične vaje, pri katerih se udeleženci razdelijo v skupine
Šahovska vrednostna izhodišča pri izbirnem predmetu – 1. del: (pravila šahovske igre; pravila šahovskega vedenja; zakonitosti šahovske igre; analitično in celostno razmišljanje; najboljši postopki izbiranja in odločanja; igra »proti figuram« in ne »proti nasprotniku«) in osnove splošne šahovske teorije – 1. del: (ukrivljenost šahovskega prostora; proces nenehne posplošene menjave; načelo ravnotežja; načelo zgodovinskosti; napadalno in preprečevalno lice načela aktivnosti; enačba aktivnosti) kot šahovska vodila pri izvajanju učnega načrta izbirnega predmeta šah.	2 uri; predavanje in delavnica, šahovski prikazi s projicirano računalniško sliko (uporaba računalniških šahovskih programov; delo udeležencev za računalniki)

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA ŠOLSTVO, ZNANOST IN ŠPORT

priloga 2

Teme programa z natančno opredelitvijo vsebin:	Št. ur in oblika dela posamezne teme:
Zgledi za doseganje zahtevnejših operativnih ciljev, izpeljanih iz splošne šahovske teorije – 1. del: 1. težnja k maksimalni aktivnosti, 2. preračunavanje tempov v odprtih igrah.	
Predstavitev izbranih vsebin iz učnega načrta šah 1 in njihovo učenje s pomočjo računalniškega programa Chess School for Networks ter nadaljevalnih programov (Advanced Chess School ...)	2 uri - predavanje in demonstracije zgledov prek računalnika (udeleženci spremljajo prikaze prek projicirane računalniške slike in svojih računalnikov – predlagajo načrte in poteze)
Uporaba računalniškega programa Fritz 7.0 za izbirni predmet šah: vnašanje partij in pozicij, uporaba analizatorja (<i>vsak udeleženec vnese učni diagram in partijo ter ocenjuje pozicije in kakovost potez s pomočjo šahovskega analizatorja</i>)	2 uri; demonstracija delovanja in praktične individualne vaje
Načrtovanje dela, učnega sklopa in učiteljeve priprave na pouk – 1. del, na zgledu izbranega učnega sklopa iz šah 1. Upoštevanje desetih korakov: opredelitev (1.) ciljev, (2.) vsebin in (3.) dejavnosti učencev; (4.) didaktična izvedba pouka; (5) izobraževalna tehnologija, organizacija prostora in časa pouka; opredelitev kriterijev za (6.) ugotavljanje predznanja, (7.) sprotno preverjanje, (8.) končno preverjanje in (9.) ocenjevanje; (10.) samoevalvacija.	2 uri; delavnica s predstavitvijo primera
Preverjanje (<i>začetno, sprotno in končno</i>) in ocenjevanje – določitev kriterijev (<i>vsebinska znanja, znanja vezana na dejavnosti in na postopke – po Bloomovi lestvici ...</i>) – 1. del, na zgledu izbranega učnega sklopa iz šah 1.	2 uri; delavnica s predstavitvijo primera
Praktični nastopi in priprava seminarskega dela – 1. del, na zgledu izbranega učnega sklopa iz šah 1: udeleženci se razdelijo v enakovredne pare in v normalnih turnirskih pogojih razigrajo tripotezni odlomek učnega zgleda, ki daje obema stranema enakovredne možnosti (tempo: 3 poteze v 10 minutah). Po izteku igralnega časa vnese vsak udeleženec odigrani izdelek v program Fritz 7.0 in s pomočjo analizatorja oceni nastale pozicije in kakovost posameznih potez. Navodila za seminarsko delo in evalvacija seminarja.	2 uri; praktični individualni nastopi proti nasprotniku v turnirskih pogojih; vaje; izpolnjevanje vprašalnika

Priporočila za pripravljavca programa glede aktivnih metod vzgojno-izobraževalnega dela, za katere je potrebno usposobiti učitelje:

- učno ciljni in procesni pristop (učenci prihajajo do spoznanj v procesu);
- načrtovanje učnega sklopa in sestavin učiteljeve priprave na pouk;
- povezava med cilji, procesnim učenjem (aktivnostmi učencev), preverjanjem in ocenjevanjem (določanje kriterijev);
- načrtovanje dejavnosti in kriterijev sprotne spremljanja na osnovi ciljev;
- povezava standardov (minimalnih, temeljnih, višjih) in končnega preverjanja ter ocenjevanja;
- vodenje vzgojno-izobraževalnega procesa v obliki delavnic;

- fleksibilna notranja diferenciacija;
- učitelj ne podaja gotovih znanj, ampak spodbuja učence, da sami opravijo pot, ki jih pripelje do njih (sami opravijo tiste spoznavne postopke, ki vodijo do razumevanja);
- samostojno iskanje in odkrivanje šahovskih načrtov in potez (šahovska analiza);
- učitelj spodbuja učence, da razmišljajo kritično in prihajajo do lastnih spoznanj ter zaključkov;
- učitelj spodbuja učence, da sami konstruirajo pojme;
- sistematično spodbujanje učencev, da med učenjem in razmišljanjem aktivno uporabljajo raznovrstne miselne procese, veščine in sposobnosti;
- samostojno delo z viri;
- krožno izkustveno učenje;
- spodbujanje neodvisnega oz. samoregulativnega učenja pri učencih, ki imajo za to dovolj znanja in sposobnosti;
- uporaba programa Chess School for Networks pri šahovski analizi;
- uporaba programa in analizatorja Fritz pri šahovski analizi.

Dodatna potrebna sporočila za pripravljavca programa ali naročnika (ustrezno podčrtaj):

za naročnika in za pripravljavca:

Učni načrt je osnovan na vrednostnih izhodiščih klasične šahovske kulture in na splošni šahovski teoriji, ki odraža notranje zakonitosti šahovske igre. Ni potrebno, da so izvajalci izbirnega predmeta šahovski eksperti, imeti pa morajo osnovna znanja iz navedenih področij, približno na ravni učbenikov VIDMAR 1946 (klasična šahovska kultura) in VUKOVIĆ 1990 (splošna šahovska teorija). Potrebno bi bilo najti neko dolgoročno sistemsko rešitev, da bo ta osnovna znanja učitelj pridobil v okviru svojega poklicnega dodiplomskega izobraževanja (npr. z uvedbo izbirnega predmeta šah za bodoče učitelje). Odsotnost tovrstnega izobraževanja bistveno otežuje uvajanje izbirnega predmeta v devetletko. Primer: izvajalci izbirnega predmeta morajo ta temeljni izobrazbeni primanjkljaj reševati z neformalnim izobraževanjem (študij strokovne literature ali izobraževanje v okviru srednjih šahovskih šol pri Šahovski zvezi Slovenije).

Program seminarjev SSS je namenjen predvsem usposabljanju za aktivne metode učenja in za uporabo šahovskih računalniških programov, učil, gradiv ter analizatorjev, ki so potrebni za uspešno izvajanje učnega načrta. Poleg tega je poudarek tudi na problematiki preverjanja in ocenjevanja. Program predpostavlja, da imajo udeleženci osnovna znanja iz klasične šahovske kulture in splošne šahovske teorije.

Programi seminarjev SSS: šah 1, šah 2 in šah 3 se med seboj nadgrajujejo – za izvajalce izbirnega predmeta je potrebna udeležba na vseh treh seminarjih, praviloma v tem vrstnem redu.

Za uvajanje nove šahovske računalniške programske opreme za izbirni predmet šah 1 potrebujejo predavatelji in drugi uvajalci izbirnega predmeta šah seminarsko usposabljanje v okviru programa Računalniško opismenjevanje.

Čim prej je potrebno zagotoviti pripravo (prevod) in nakup licenc ustreznih šahovskih računalniških programov ter učil za neomejeno uporabo v slovenskih šolah (vključno za pripravo tiskanih učbenikov in delovnih zvezkov ter za domače spopolnjevanje učencev ...). Pet programov za izvajanje učnega načrta izbirnega predmeta šah: Chess School for Networks, Advanced Chess School, CT- Art, Strategy 2.0 in Encyclopedia of Chess Blunders ter analizator Fritz 7.0, tvorijo celoto, ki pokriva potrebe izbirnega predmeta.

Za izbirni predmet šah v devetletki bo potrebno pripraviti tiskani učbenik in delovne zvezke.

za pripravljavca:

Šahovska vrednostna izhodišča in splošna šahovska teorija, na kateri temelji učni načrt izbirnega predmeta šah, črpajo iz osnovnega učbenika:

- VUKOVIĆ, V. (1990): »Uvod u šah na osnovi opće šahovske teorije«. Šahovska naklada. Zagreb,
- posamezne teme pa tudi iz:
- VIDMAR, M. (1946): »Razgovori o šahu z začetnikom«. DZS. Ljubljana. (Teme: šahovska kultura; ukrivljenost šahovskega prostora ...)
  - DIDIŠKO, V.I. (1989) »Logika sovremenih šahmat«. Polimja. Minsk. (Teme: proces posplošene menjave; napadalno in omejevalno lice načela aktivnosti; enačba aktivnosti; postopek izbiranja poteze ...)
  - GLIGORIĆ, S., MICIĆ, P. (1988): »Šahovski vodič, 1. tom: suština šaha.« Predrag & Nenad. Beograd. (Teme: računanje vrednosti posameznih delov šahovnice in figur ...)
  - BIDEV, P. (1972): »Šah simbol kozmosa« (Geneza šahovske igre od kineske astrologije do indijske mistike). Organizacioni odbor šahovske olimpijade. Skopje.
  - VUKOVIĆ, V. (1972): »Razvoj šahovskih ideja.« Šahovska naklada. Zagreb.

Potrebno predznanje udeležencev seminarja šah 1:

- Učni načrt izbirnega predmeta šah: šah 1 – šahovske osnove, s prilogami.
- VUKOVIĆ, V. (1990): uvodna poglavja do strani 33 in od strani 86 do 103.
- VIDMAR, M. (1946)

Pomagati si je mogoče tudi z nadomestno literaturo, npr.: Srdan Bavdek: »Šah – igra in razvedrilo«, založba Mladinska knjiga, 1994.

Opremljenost računalniške učilnice za izvedbo seminarja – standardna za izvajanje računalniških seminarjev: 16 standardnih računalnikov povezanih v mrežo in računalnik za predstavitveno mesto; projektor za računalniško sliko itd.; 8 dvojnih opremljenih šahovskih turnirskih delovnih mest (skupaj 8 šahovskih garnitur in 8 klasičnih šahovskih ur za vaje in nastope osmih dvojic); stenska demonstracijska šahovnica; nameščena licenčna programa Chess School for Networks in Advanced Chess School; na vsak računalnik nameščen program Fritz 7.0.

Udeleženci pripravijo seminarsko nalogo, ki vključuje uporabo računalniških šahovskih programov (1) Chess School for Networks in (2) Fritz 7.0.

Za vmesno obdobje, ko še ni učbenika in delovnih zvezkov, je za izvajalce izbirnega predmeta potrebno iz šahovskih računalniških programov in drugih virov pripraviti prednostne sezname ter morebitne dopolnitve učnih besedil, vaj, nalog in testov, ki ustrezajo zahtevam učnega načrta ter različnim ravнем predznanja učencev (notranja diferenciacija). Sezname in dopolnitve naj pokrijejo učni načrt v celoti. Pripraviti je potrebno tudi ravnotežne učne zglede iz vseh treh učnih sklopov za razigravanja pri vajah.

Datum:

23.01.2004

Predsednik RPS:

Iztok Jelen